

Politik Bilim

“Bilgi Toplumu Sınıfı...”

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

Orhan Bursalı'nın '**Bilgi Toplumu Sınıfı, Dünya ve İktidar Sorunu**' adlı kitabının (TÜBA Akademi Forumu: 58; Mayıs 2009) yayımlandığından Temmuz başında söz etmişim... Geçen süre içinde kitabı ve **Cumhuriyet Kitap** ekinde (Sayı:1015), bu konuda, kendisiyle yapılmış olan söyleşiyi okumuş olabilirsiniz ama ben de, bilim ve teknoloji politikalarıyla uğraşan bir kişi olarak, önemli bulduğum bu deneme üzerinde biraz durmak istiyorum.

Bursalı bu denemesinde, pek çok müellifin [enformasyon toplumu ve/veya] **bilgi toplumu** olarak andığı, **sanayi toplumu** sonrasının toplumuna ilişkin sınıfsal bir çözümlemeye bulunuyor. Bu yeni toplum yapısı, doğal olarak, gelişmiş ülkelerde, ya da bir başka deyişle, ileri sanayi ülkelerinde tarih sahnesine çıktı; ama, geriden gelmekte olan ülkeler için de belirleyici oldu. 'Bilgi toplumu'nun temelini oluşturan ekonomi yapısı da '**bilgi ekonomisi** (bilgiye dayalı ekonomi ya da bilginin motor işlevi gördüğü ekonomi...)' kavramıyla anılageldi. Bu kavram, bütün ekonomik faaliyetlerde '**bilgi**'nin, özellikle de '**bilim ve teknoloji**'nin belirleyici bir nitelik kazandığına işaret ediyor. Bu 'belirleyicilik', üretim sürecinde, ARGE faaliyetleriyle bu faaliyetler sonucu elde edilen yeni bilgilere dayalı olarak yeni ürünlerin ve üretim yöntemlerinin tasarımı olduğu yenilik faaliyetlerinin 'değer yaratma' açısından kazandığı olağanüstü önemden kaynaklanıyor. Buna paralel olarak, üretim için gereksinilen insan profilinde de köklü bir değişim söz konusu...

Bursalı, günlük terminolojiye bağlı kalarak kabaca ortaya koymaya çalıştığım işte bu yeni toplumsal dönüşüm sürecini ve bu dönüşüm sonucu ortaya çıkan / çıkmakta olan sınıf yapısındaki değişimi, kitabında, Marx'ın öğretilerine, onun terminolojisine bağlı kalarak çözümleme denemesinde bulunuyor. Üzerinde asıl durduğu konuya, "**Marx'ın işçi sınıfı**"ndaki değişim... Şöyle diyor:

"...bu bağlamda ilk söylenecek söz ise, Marx'ın, kendi döneminde toplumu değiştiren ana güç olarak saptadığı ve umut bağladığı 1800'lerin işçi sınıfının, en azından merkez kapitalist ülkelerde gücünü üretimden alan muhtemel iktidar odağı olarak [bugün artık] bulunmadığıdır. Marx'ın işçi sınıfı, büyük ölçüde değişmiş, dönüşmüş ve küçülmüştür. Marx, seslendiği işçi sınıfını bugün karşısında göremeyecektir. Üretimde artı değeri yaratan 'proletaryanın' toplumdaki eski yerini ise, önemli ölçüde yeni sınıf(lar) almıştır. Marx'ın betimlediği şekliyle işçi sınıfını bugün göremiyorsak veya göreceli olarak daha az gelişmiş ülkelerde cılız olarak buluyorsa, a) bu sömürü ve zulüm ortadan kalktı anlamına gelmiyor, b) o sınıfların yerini başka sınıflar aldı veya alıyor; sömürü ise 'yeni sınıflar' üzerinden sürüyor demektir." (Sayfa 29-30.)

Tabii, Bursalı bu çözümlemesiyle tehlikeli sulara kulaç attığının farkında; diyor ki: "**Proletarya, pek çok Marksist çevre için kutsal, dokunulmaz, değiştirilemez, üzerinde söz söylenemez bir kavram-konsept olma özelliğindedir. Bu kavramda 150 yıl içinde gerçekleşen değişiklikleri incelemek ve görmemek, Marx'ın bilimsel kişiliğini hiç anlamamak, bilimsel düşüncüyü hiç kavramamış olmak demektir. Bilim 'kutsallıklarla' ilgilenmez. Marx için önemli olan sömürü ve zulmün ortadan kalktığı bir toplum ütopyasının maddi temellerini araştırarak ortaya koymaktır. Sosyalizm düşüncesi, Marx'tan önce de vardı. ...Marx o dönemde işçi sınıfının, sosyalizmi gerçekleştirecek potansiyele ve maddi koşullara sahip olduğunu saptadı. Kapital ve Manifesto bu saptamanın analizleridir. O günkü işçi sınıfı, Marx'a yanıt verebilecek koşullara sahipti...**" (Sayfa 29; 16 sayılı dipnot.)

Kısacası Bursalı, bugünkü işçi sınıfının o koşullara sahip olmadığı düşüncesindedir. Kaldı ki, *“Sosyalizm, yani hak-adalet ve eşitlik, sömürü ve zulmü en aza indirmek, sadece, ‘işçi sınıfına’ değil, bütün emekçilere, bütün insanlara (burjuvalar dahil) gereklidir!”*(Anılan dipnot.)

Gelecek hafta yine Bursalı'nın kitabı üzerinde duracağım...

CBT. 25 Eylül 2009